

1. Rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse käsitus

T-Kit käsiraamat
Rahvusvaheline
vabatahtlik teenistus

1

1.1 Mõisted ja nende tähendused

Kas mõisted *vabatahtlikuna töötamine* (ingl k *volunteering*) ja *vabatahtlik teenistus* (ingl k *voluntary service*) on sisult erinevad? Kuna mõistetel võib rahvusesti ja piirkonniti olla erinev tähendusvarjund, selgitame nende erinevusi ja neile mõistetele olemuslikku.

Võime alustada päris algusest ja uurida ladinakeelset sõna *voluntas*, mis tähistab vaba tahtet, isiklikke valikuid või võimalusi. Inglisekeelne sõna *volunteering* (*vabatahtlikuna töötamine*) tähistab soovi kulutada oma aega, jõudu, oskusi ja head tahtet mitmete ülesannete täitmiseks – näiteks prahi koristamiseks pargis, laste aitamiseks kodutöodes jne.

Inglisekeelne sõna *service* (*teenistus*) on taas pärit ladina keelest – sõnast *servitium*, mille selgitamiseks kasutatakse selliseid sõnu nagu *kohustus*, *töö*, *töehõive* ja *töötamine*. Seega tähendab see mõiste kellelegi mingi teenuse osutamist kindla ajavahemiku jooksul ja mingit varem kokkulepitut, enamasti kõigile asjaosalistele kasulikku tulemust silmas pidades.

Nii nagu *vabatahtlikuna töötamine*, on ka *vabatahtlik teenistus* sundimatu, see põhineb inimeste vabal tahtel ja selle eest ei maksta palka (mõnel juhul on küll kulude katteks ette nähtud ka teatav rahaline kompensatsioon). Lisaks sellele on vabatahtlik teenistus kindlaksmääratud aja jooksul aset leidev struktureeritud tegevus, mis põhineb kõigi asjaosaliste omavahelisel kokkuleppel ning sätestab asjakohase reeglite ja protseduuride raamistikku, millega teavitatakse kõiki asjaosalisi nende kohustustest ja õigustest.

Vabatahtliku teenistuse eesmärgid ja abinõud on suhteliselt selgelt piiritletud, mistõttu tegelevad sellega peamiselt eriorganisatsioonid, millega inimesed saavad liituda, et järgida oma soovi tegutseda vabatahtlikuna.

Seepärast kasutame selles käsiraamatus mõistet *vabatahtlik teenistus*.

1.2 Vabatahtliku teenistuse dimensioonid

Selles käsiraamatus räägitakse rahvusvahelisest vabatahtlikust teenistusest (RVT). Üks vabatahtlikule teenistusele iseloomulikke jooni on geograafiline ulatus. Eri riikidest pärit osalejate kaasamine esitab kultuuridevahelise väljakutse. RVT võib pakkuda väärtuslikke teadmisi, kuid ebapiisava ettevalmistuse korral võib ettevõtmine nurjuda. Kultuurierinevusi võib ette tulla ka ühes riigis aset leidvas projektis, kuhu on kaasatud ühe ja sama riigi erinevad (religioossed, etnilised, seksuaalsed jne) rühmitused. Reisikulud või viisaprobleemid võivad sundida otsustama niisuguse variandi kasuks, mille puhul inimesed tulevad mingi ülesande täitmiseks kokku riiklikul või regionaalsel tasandil. Kuna käesolev käsiraamat on valminud kahe erineva Euroopa institutsiooni koostöö tulemusel, pööratakse põhitähelepanu kultuuridevahelisele dimensioonile Euroopa algatustes.

Vabatahtliku teenistuse projektid on olemuselt ja kestuselt väga erinevad. Lühima kestusega projekte nimetatakse töölaagriteks, need vältavad mõnest päevast ühe kuuni. Mõni organisatsioon korraldab isegi nädalavaheuse töölaagreid, mis on mõeldud kohalikele vabatahtlikele, kellele tööaeg keskelt paigale ei ole. Kestuse alusel moodustavad teise ja kolmanda kategooria vastavalt ühest kuni kuue kuuni vältavad keskmise pikkusega projektid ja neist pikemad pikaajalised projektid.

Vabatahtliku teenistuse projektid võivad olla rühmaprojektid, kus erineva taustaga isikud või väikesed rühmad töötavad koos suures segarühmas. Seda kasutatakse tavaliselt töölaagrite puhul. Keskmise pikkusega ja pikaajaliste projektide puhul saadetakse vabatahtlikud tööle enamasti üksi või mõnekaupa. Niisuguseid vabatahtlikke nimetatakse mõnikord vastavalt keskmisel lähetusel viibivaks või pikaajaliseks vabatahtlikuks.

Euroopa noorte- ja koolituspartnerluse raames käsitleme ennekõike selliseid RVT programme, mis on mõeldud noortele inimestele. Mõiste

noor definitsioon on organisatsiooniti ja riigiti erinev. Tavaliselt on vanuse alampiiriks 18 aastat, kuna nooremate eest lasuks projekti korraldajatel õiguslik vastutus. Vanuse ülempiir jääb tavaliselt 25 ja 30 eluaasta vahele, viidates üleminekuperioodile, mis hõlmab keskhariduse omandamist, kutsevalikut ja elumudelite stabiliseerumist.

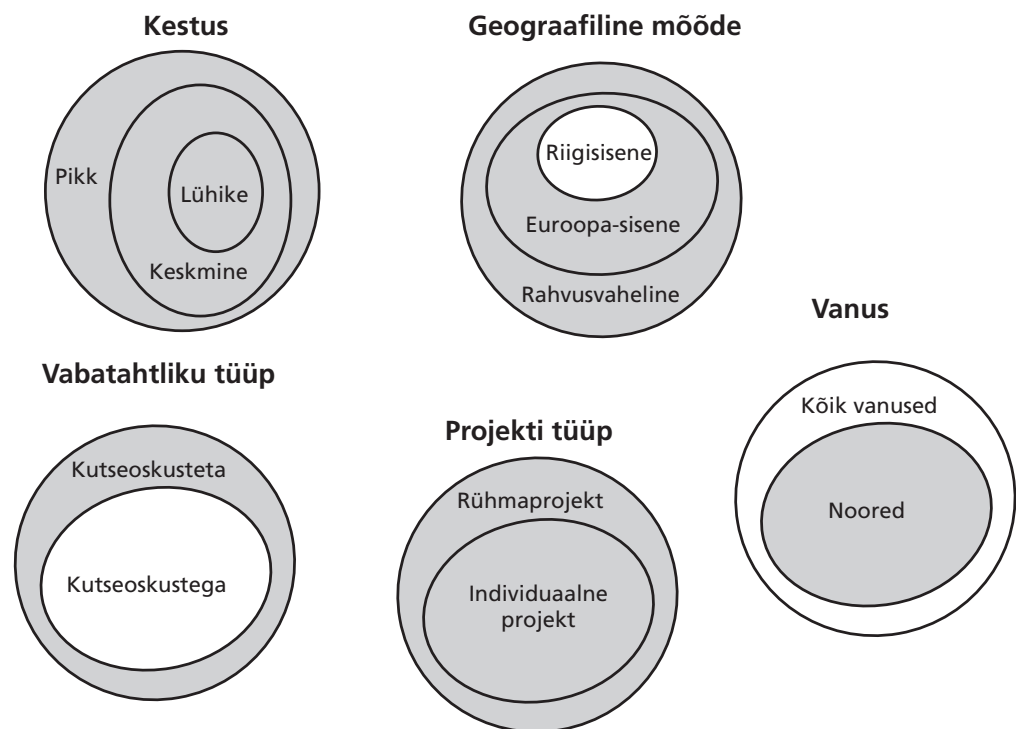
Töö sisust sõltuvalt töötavad vabatahtliku teenistuse organisatsioonid, kas kutse omandanud vabatahtlikega või nendega, kelle erioskused puuduvad. Organisatsioonid, mis eelistavad kutse omandanud vabatahtlikke (näiteks United Nations Volunteers (ÜRO Vabatahtlikud), kalduvad tegelema peamiselt täiskasvanutega, kes osalevad pikaajalistes projektides. Noorte vabatahtlikule teenistusele keskenduvad organisatsioonid, nt Youth Action for Peace (Noored Rahu Nimel) või International Cultural Youth Exchange (Rahvusvaheline Kultuurialane Noortevahetus) on üldiselt avatud konkreetsete kutseoskusteta

noortele. Enamgi veel – projektis osaledes kasutavad noored vabatahtlikku teenistust mingis valdkonnas oskuste ja kogemuste omandamise vahendina. Lisas 2 on loetletud vabatahtliku teenistuse organisatsioonid ja nende suunitlus.

Kokkuvõtteks: see käsiraamat käsitleb erineva kestusega rahvusvahelisi Euroopa vabatahtliku teenistuse projekte, mis tegelevad kutseoskusteta, peamiselt noorte vabatahtlikega alates 18. eluaastast. Noored võib suunata teenistuskohale, kas individuaalselt või rühmiti. Vajate ainult pisut kujutlusvõimet: käesolevas käsiraamatus pakutavaid vahendeid saab kohandada ka teie vabatahtliku teenistuse tüübile.

Peatükis 1.5 „Mõni näide töövaldkondadest“ on esitatud terve hulk konkreetseid näiteid, mis aitavad saada parema ülevaate võimalike projektide ulatusest.

Vabatahtliku teenistuse dimensioonid

1.3 Rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse taust

Rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse programmid ei eksisteeri vaakumis. Tavaliselt on neil pikk ajalugu ning nad on tekkinud, et täita (noorte) inimeste ja ühiskonna kui ter-viku vajadusi. Seepärast heidame kiire pilgu RVT programmide ajaloole ning suhetele nende programmide ja sotsiaalhoolekande-süsteemi vahel.

1.3.1 Natuke ajaloo

Algus

Esne, Prantsusmaa, 1920: rühm noori erinevatest Euroopa riikidest tuli kokku, et aidata taastada Esimeses maailmasõjas hävitatud hooneid. Selle, esimese rahvusvahelise vaba-tahtliku töölaagri algatus tuli Šveitsi patsifistilt Pierre Cérésolé'ilt. Ta oli veendunud, et rahvusvahelise rühma pingutused puudust kannatavate inimeste abistamiseks võimaldavad inimlikkusega ületada sõja tekitatud sügava lõhe ning võimaldavad liikuda rahu ja mõistmise suunas. See töölaager tähistab selle ajastu algust, mil eraorganisatsioonid hakkasid looma rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse programme. Nendes programmi-des osalemine oli rangelt vabatahtlik, need olid avatud mõlema soo esindajatele, neis valitses koostööõhkkond, neis oli ruumi isik-suse arenguks jne.

Samal ajal püüdis enamik Euroopa valitsusi töötada välja noorte meeste kohustusliku tee-nistuse programme. Põhjus oli lihtne – sõja-järgsed rahulepingud keelasid kohustusliku sõjaväeteenistuse, kuid valitsused soovisid siiski kasvatada oma noori mehi rahvuslike väärtuste osas ja tugevdada nende rahvus-likku identiteeti. Rahvusvahelise vastuseisu tõttu ei suutnud aga ükski Euroopa riik niisu-gust programmi ellu rakendada.

Praeguseni läbib kogu noorte teenistusprog-rammide ajalugu punase joonena valitsus- ja eraorganisatsioonide ning vabatahtlike ja kohustuslike programmide vahelise vastas-seisu pinge.

1920–1945: noorte teenistusprogrammid sõjaliste konfliktide kontekstis

Neli kohutavat Esimese maailmasõja aastat jätsid Euroopa varemetsesse ja inimesed meeletusse. Arvati, et noorte inimeste rahvusvahelised kokkusaamised ühiskondliku töö tegemiseks ühendavad neid ja loovad sõprussidemeid ning aitavad seega vältida konfliktide tekkimist tulevikus. Peamiselt niisuguse veendumuse tõttu käivitasid mitmed organisatsioonid (peamiselt religioossed) rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse prog-ramme. Kolm neist eksisteerivad veel tänagi: Service Civil International, Youth Action For Peace ja Internationaler Versöhnungsbund.

Need kolm organisatsiooni olid oma aja kohta küllaltki revolutsioonilised – mitte niivõrd ees-märkide, kuivõrd põhimõtete poolest. Nende tegevus oli avatud mõlema soo esindajatele (ajal, mil naised ikka veel oma põhiõiguste eest võitlesid) ning oma töölaagrites vältisid nad sõjalist drilli. Nad olid veendunud, et noored peavad nende tegevuses osalema vabatahtlikult, ja see põhimõte kehtib täna-päevani.

1929. aasta kriisile järgnenud 1930. aastate alguse suur majanduslangus pani riikide valitsused mängima mõttega kasutada ulatuslikke noorte teenistusprogramme (noorte) tööpuuduse vähendamise abinõuna. Tolleaegse valitsuse korraldatud programmi tuntuim näide oli Freiwillige Arbeitsdienst (Vabatahtlik Tööteenistus) Saksamaal. 1931. aastal käivitatud programm võimaldas alla 25 aastastel noortel töötutel osaleda kuni 20 nädalat vabatahtlikus teenistuses, peamiselt noorsoo- ja sotsiaaltöö alal. Programm laienes peatselt, valitsus oli sellesse järjest enam kaasatud ning kehtestas rangemad reeglid ja määrused. Kui võimule pääses natsionaalsot-sialistlik partei, muutus Reichsarbeitsdienst (Reichi tööteenistus) kõigile noortele inimes-tele kohustuslikuks. Töö sisu muutus tihti konkreetsetest sõjast tingitud vajadustest tulenevalt.

Pärast 1945: aeglane üleminek tsiviilühiskonda

1945. aastal oli olukord puudust kannatavate inimeste, taastamistöõde, rahvastevaheliste suhete taasloomise jm poolest väga sarna-ne 27 aasta taguse ajaga. Erinevus seisnes siiski selles, et tsiviilühiskond sai toetuda

varasematele kogemustele ning seega kiiremini arvukaid RVT programme käivitada. Vahetult pärast sõda keskendus enamik niisuguseid programme taastamistöõdele, kuid 1950. aastate teisel poolel hakkasid paljud organisatsioonid uusi tegevusvaldkondi otsima. Peatselt ilmnes, et sotsiaalhoolekandes – nt haiglates, hooldekodudes, laste- ja noortekeskustes – valitses abi järele suur nõudlus. Hiljem, 1968. aasta üliõpilasprotestide ja demonstratsioonidega seoses hakati peaaegu kõigis vabatahtliku teenistusega tegelevates vabaihendustes ajama poliitilist joont. Töölaagrites hakati pidama loenguid ja diskussioone ning tehti koostööd näiteks tuumaenergiavastaste liikumiste või rahualgatustega.

Pärast mõnda aastat, mil enamik Euroopa riike oli täielikult hõivatud taastamistöõdega, hakati taas arutlema kohustusliku sõjaväeteenistuse üle. 1955. aastaks oli enamik Euroopa riike arenevast külmast sõjast (NSV Liidu ja USA vahel) tulenevalt kohustusliku ajateenistuse taastanud. Sõjaväeteenistusele tõsiselt vastu olevatele noorterühmadele vastu tulles töötas enamik Lääne-Euroopa valitsusi välja alternatiivse, ühiskondlikult kasuliku tsiviilteenistuse idee. Enamikus riikides olid ühiskonnakasuliku teenistuse tingimused sõjaväeteenistusest siiski ebasoodsamad: see vältas kauem, sisaldas rohkem töötunde, sai vähem finantstoetust jne. Esimeses sõjajärgses põlvkonnas (pärast 1968. aastat) oli süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keeldujate hulk niivõrd suur, et sotsiaalhooldussektor muutus järk-järgult nendest sõltuvaks. Siit tulenevad ka probleemid, mis tekivad kohustusliku ajateenistuse lõpetamisest ja kutselise sõjaväe loomisest (vt ptk 1.3.2 „Käimasolevad arutelud“).

Riigiüleste institutsioonide ja organisatsioonide roll

UNESCO oli esimene riigiülene organisatsioon, mis mängis RVT vallas aktiivset rolli. 1948. aastal asutas UNESCO Rahvusvahelise Vabatahtliku Teenistuse Koordineerimise Komitee (CCIVS – Co-ordinating Committee of International Voluntary Service). Algusest peale toimis CCIVS kõigi RVT-ga tegelevate vabaihenduste katusorganisatsioonina. CCIVSi eesmärk on võimaldada liikmesorganisatsioonidel kogemusi vahetada, võidelda RVT programmidele välja paremad tingimused ja edastada nende võimaluste kohta teavet.

Kaks olulist Euroopa institutsiooni, Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjon hakkasid selles vallas tegutsema 1990. aastatel. Euroopa Nõukogu kaasatuse põhieesmärk on innustada selle liikmesriike looma noorte vabatahtlike liikumisele soodsamaid (õiguslikke) tingimusi ning kaotada liikumisvabadust tõkestavad asjaolud. 2000. aasta märtsis võttis Euroopa Nõukogu vastu Euroopa konventsiooni riikidevahelise noorte pikaajalise vabatahtliku teenistuse edendamise kohta, mis sätestas selle valdkonna minimaalsed kvaliteedistandardid.

1990. algusest on Euroopa Komisjon rahastanud noorte rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse projekte programmi Euroopa Noored raames. 1996. aastal algatasid nad programmi Euroopa Vabatahtlik Teenistus (EVT), mis toetab rahaliselt eelkõige noorte (18–25-aastaste) pikaajalise vabatahtliku teenistuse projekte Euroopa Liidu liikmesriikides. Alates 2000. aastast pakub see vabatahtliku teenistuse võimalusi ka Euroopa Liiduga liituda

Koolitussoovitused

Pikaajaliseks välismaal korraldatavaks vabatahtlikuks teenistuseks ettevalmistaval kursusel oleks vabatahtlikel väga kasulik pisut ajalugu uurida. Neile võiks teha ülesandeks koguda teavet alljärgnevate küsimuste kohta.

- Millised noorte vabatahtliku teenistuse programmid on olemas sinu kodumaal? Kui kaua need on olemas olnud?
- Kes ja miks on need programmid loonud?
- Millised programmid olid olemas varem, kuid on nüüdseks lõppenud?
- Miks nad lõppesid?
- Milline oli valitsuste roll RVT osas varem ja milline on see nüüd?

Kui vabatahtlikud tulevad taas kokku ettevalmistavale nädalalõpukoolitusele, peaksid nad esitama plakatil (või mingil muul looval viisil) lühikokkuvõtte oma uurimistööst. Nad võiksid kogutud materjali rühmades uurida ja arutada, mis tundub neile üllatav või huvipakkuv.

Niisugune ülesanne annab vabatahtlikele ülevaate rollist, mis on nimetatud programmidel üldises poliitilises kontekstis. Niisugune teadlikkus aitab vabatahtlikul välisriigis viibides arendada mõistvust kultuurierinevuste suhtes.

soovivates riikides ja nende kodanikele (vt ptk 2.3.2 „Rahastajad ja rahastamisvõimalused“).

Lõpetuseks tuleks siinkohal nimetada Vabatahtliku Teenistuse Organisatsioonide Assotsiatsiooni (Association of Voluntary Service Organisations), mis on selles vallas tegutsevate rahvusvaheliste vabauhenduste peamine katusorganisatsioon. 1989. aastal asutasid mõned tähtsamad rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse vabauhendid juhtrühma, et osutada ning kirjeldada riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse teel seisvaid takistusi ning teha koostööd nende takistuste kõrvaldamise osas. Andmed kõigi nimetatud organisatsioonide kohta on esitatud lisas 2.

1.3.2 Käimasolevad arutelud

Lääne-Euroopa riikides diskuteeritakse praegu vabatahtliku töö üle peamiselt kahest vaatevinklist. Ühelt poolt arutletakse vabatahtlike rolli üle sotsiaalhoolekandes, mille eest tavaliselt kannab hoolt valitsus. Teiseks valitsevad vabatahtliku töö ja tööturu vahel keerulised suhted. Soovime selle käsiraamatu piiratud lehekülgedel teavitada vabatahtliku teenistusega seotud inimesi niisugustest poliitilistest aruteludest ja nende inimeste võimalikust rollis kõnealustes diskussioonides.

Vabatahtlike roll sotsiaalhoolekandes

Kohustusliku ajateenistuse kaotamise tõttu seisid mitmed riigid (nt Suurbritannia, Prantsusmaa ja Belgia) silmitsi küsimusega, kuidas kompenseerida sotsiaalhoolekandele varasematel aegadel arvuka hulga sõjaväeteenistusest keeldujate vähenemist. Diskussioonis oli keskne küsimus, kas valitsus peaks sotsiaalhoolekandesüsteemis valitseva inimressursi vähesuse probleemi lahendamiseks looma noortele mõeldud vabatahtlike või isegi kohustuslike ühiskonnakasuliku teenistuse programme.

Vabatahtliku teenistuse programmid toetavad sotsiaalhoolekandesüsteemi toimimist, hoolimata sellest, et algselt ei olnud see nii mõeldud. Kui kogu vabatahtlike tööpanus kokku arvestada ja teisendada majanduslikuks väärtuseks, oleks tulemus märkimisväärselt suur. Valitsused sõltuvad sotsiaalhoolekandesüsteemide osas suuresti vabatahtlikest.

Poliitilised arutelud näitavad, et soov rahastada kogu sotsiaalhoolekandesüsteemis vajaminevat tööjõuresurssi on suhteliselt piiratud. Sellepärast valitsused mõistavadki, et neil on vaja aktiivseid kodanikke, kes on valmis pühendama ühiskonnale oma aega, energiat ja ressursse.

Selle kohta on hea näide Suurbritannia, kuni Thatcheri ajastul ekspluateris valitsus vabatahtlikkuse traditsiooni ja vähendas drastiliselt sotsiaalhoolekandetöötajate arvu. Tänapäeval tunnustab valitsus vägagi nii vabatahtlike programmide ja organisatsioonide panust kui ka nende hariduslikku väärtust vabatahtlikele. Aastal 2000 käivitati lausa suur riiklik vabatahtliku ühiskondliku töö programm Millennium Volunteers (Millenniumi Vabatahtlikud, www.millenniumvolunteers.gov.uk). Ka teistes riikides töötatakse välja sarnaseid valitsuse algatatud ühiskondliku teenistuse programme, kuigi ametiühingud väidavad, et vabatahtlik teenistus asendab tasulist tööd. See viib meid järgmise vaidlusaluse teemani.

Mõtisklemisküsimusi

Nii riiklike kui ka rahvusvaheliste noortele mõeldud vabatahtliku teenistuse programmide korraldaja peaks neist aruteludest teadlik olema. Püüdke leida vastused alljärgnevatele küsimustele, et oleksite kursis valitseva poliitilise olukorraga.

- Kas teie vabatahtlikud võivad hõivata makstud töökohti? Kas te olete vastuvõtva organisatsiooniga sõlminud asjaomaseid kirjalikke lepinguid?
- Kuhu tõmbate piiri, milliseid teenuseid võivad osutada vabatahtlikud ja mida võivad teha ainult palgatöötajad?
- Kas teie programmi eesmärkide hulka kuulub vabatahtlikele kutseoskuste andmine? Kuidas te seda järgite?
- Kas vabatahtlik teenistus toetab noorte tööturule lõimimist?
- Milline on valitsuse roll seoses eravabatahtlike teenistusprogrammidega?
- Kas on seadusi, mis seonduvad vabatahtliku tööga üldiselt või rahvusvahelise vabatahtliku teenistusega?

Vabatahtliku töö ja tööturu keerulised suhted

Noorte tööturule lõimimise kavad ja vabatahtliku teenistuse programmid on üksteisele kohati tõsised konkurendid. Sageli ei leia vabatahtliku teenistuse programmid piisavat tunnustust ning on silmitsi probleemiga, et

Võtke seisukoht ja tehke midagi

- Koguge teavet selle kohta, kas teie riigis arutletakse praegusajal kohustusliku sõjaväeteenistuse kaotamise üle.
- Kujundage oma kogemustest lähtuvalt välja seisukoht kõnealuse arutelu hetkeseisu kohta. Rääkige sellest oma organisatsiooni vabatahtlike ja personali liikmetega.
- Rääkige ka teiste, sh veidi teise valdkonda kuuluvate organisatsioonidega: teiste vabatahtliku teenistuse programme organiseerivate vabaühendustega, organisatsioonidega, mis tutvustavad võimalusi süümelistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest keeldujatele, sotsiaalhoolekande teenuse pakkujatega jne.
- Looge väikesi võrgustikke – need aitavad teha lobitööd valitsuses, kui kavandamisel on mõni RVT-d või vabatahtlikku tööd üldiselt mõjutav seadus.

peaaegu üheski riigis vabatahtlikke kui sellist ametlikult ei eksisteeri: inimene kas töötab või omandab haridust.

Sellest tulenevalt on vabatahtlike staatus väga kõikuv (näiteks maksude või tervisekindlustuse osas). Mitmed organisatsioonid ja riigid avaldavad survet vabatahtlike staatuse seadustamiseks. Näiteks Saksamaal antakse õiguslik staatus neile vabatahtlikele, kes läbivad vabatahtlikku sotsiaalaastat (Freiwillige Soziale Jahr) või osalevad Euroopa Vabatahtliku Teenistuse töös.

1.4 Rahvusvahelises vabatahtlikus teenistuses osalemise põhjused

Kas oled idealist või pragmaatik?

Erinevate inimeste ja organisatsioonide arvamused lahknevad hüvede osas, mida rahvusvaheline vabatahtlik teenistus annab ühiskonnale tervikuna ja eeskätt vabatahtlikele endile. Mõni organisatsioon peab RVT-d tolerantsuse kasvatamise, kultuuridevahelise õppimise, sotsiaalse ja kultuurilise progressi ning kohalike kogukondade üldise arengu

Küsimustik: miks te seda teete?

Märkige tärnikesega, mil määral olete nõus vastusevariantidega „Ei ole nõus“ (vasakul) ja „Olen nõus“ (paremal).

Skaala C-E	Ei ole nõus	Olen nõus
Vabatahtlik teenistus on loodud abivajajate aitamiseks.	☐ 1 – ☐ 2 – ☐ 3 – ☐ 4 – ☐ 5	
Vabatahtlikus teenistuses osalemine on poliitiline avaldus ühiskonna kohta – see näitab ühiskonna vajakajäämisi (sotsiaalhooldus jne).	☐ 1 – ☐ 2 – ☐ 3 – ☐ 4 – ☐ 5	
Vabatahtlik teenistus on hea ettevalmistus parema töökooha saamiseks.	☐ 5 – ☐ 4 – ☐ 3 – ☐ 2 – ☐ 1	
Vabatahtlik teenistus on altruistlik elufilosoofia.	☐ 1 – ☐ 2 – ☐ 3 – ☐ 4 – ☐ 5	
Vabatahtlikes projektides osalemine jätab elulookirjelduses hea mulje.	☐ 5 – ☐ 4 – ☐ 3 – ☐ 2 – ☐ 1	
Skaala O-P	Ei ole nõus	Olen nõus
Vabatahtlikud on projekti jaoks eriti motiveeritud töökäed.	☐ 1 – ☐ 2 – ☐ 3 – ☐ 4 – ☐ 5	
Oluline on, et vabatahtlikud vabatahtliku teenistuse ajal midagi uut õpiksid.	☐ 5 – ☐ 4 – ☐ 3 – ☐ 2 – ☐ 1	
Vabatahtlikus teenistuses kõige tähtsam roll vabatahtlikel endil.	☐ 5 – ☐ 4 – ☐ 3 – ☐ 2 – ☐ 1	
Vaatamata vabatahtlikusele, peavad nad ikkagi head ja tõhusat tööd tegema.	☐ 1 – ☐ 2 – ☐ 3 – ☐ 4 – ☐ 5	
Vabatahtlik teenistus peaks andma vabatahtlikele rikastavaid kogemusi.	☐ 5 – ☐ 4 – ☐ 3 – ☐ 2 – ☐ 1	
Punkte kokku:		

Lugege saadud punktid kokku. Kui tulemus on üle 40 punkti, olete ilmselt idealist, kui saite alla 20 punkti, olete ilmselt pragmaatik. Alljärgnevalt neist organisatsioonitüpidest pikemalt.

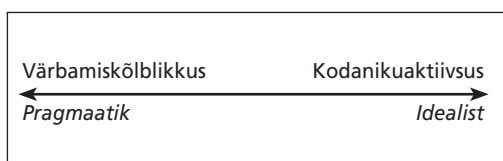
võimaluseks. Teised organisatsioonid aga näevad RVT-s ettevõtmist, mis võimaldab probleemse taustaga noortel arendada isiklikke võimeid, omandada oskusi ja mõnikord isegi ühiskonda taastloimuda.

Te peate teadma, miks teie organisatsioon soovib kaasata inim- ja finantsressursse RVT ellurakendamisel seetõttu, et projekti, mille olemasolul puudub alus, on edu kriteeriumidest lähtuvalt väga raske hinnata, aga loomulikult ka seetõttu, et see seondub otseselt teie üldise missiooniga. Seepärast palume vastata alljärgnevale küsimustikule.

Järgnevalt kirjeldatud tüübid käsitlevad äärmusi erinevates dimensioonides. Enamik organisatsioone on segu mõlemast.

Võite oma organisatsiooni proovile panna ja vaadata, kas kõik mõistavad vabatahtlikus teenistuses osalemise põhjuseid sarnaselt.

Skaala E–C värbamiskõlblikkus vs kodanikuaktiivsus

• Idealistid

Niisugustes organisatsioonides on rõhk asetatud kodanikuaktiivsusele kui rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse korraldamise alusele. Kodanikuaktiivsust mõistetakse siin kui isikute aktiivset osalemist ühiskondlikus elus, pühendumist mitte ainult teistele, vaid ka ühiskonnale tervikuna. Väga altruistlike vaadetega organisatsioonid väidavad, et rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse projektide elluviimise peapõhjus on võimaldada noortel inimestel pühendada oma vaba aega kaaskodanike ja ühiskonna hüvanguks ning täita sel moel oma kodanikukohust.

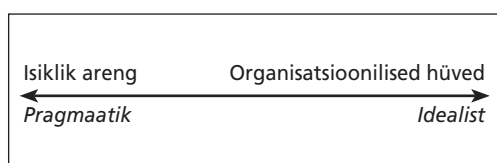
• Pragmatikud

Skaala teise otsa jäävad need, kes asetavad rõhu värbamiskõlblikkusele, viidates isiku potentsiaalile leida tööd. See on seotud inimeste omaduste ja oskuste kogumiga, mis võimaldavad neil teha mingil alal karjääri või saada teatav töökoht.

Organisatsioonid, mis on seisukohal, et kui noored inimesed soovivad elus edu saavu-

tada, tuleb nad muuta tööturule kõlblikuks, peavad rahvusvahelist vabatahtlikku teenistust vahendiks noorte oskuste sellesuunaliseks arendamiseks. Nad ei värba noori rahvusvahelisse vabatahtlikku teenistusse mitte niivõrd ühiskonna hüvanguks, vaid noorte oskuste parandamiseks ja töö leidmise hõlbustamiseks.

Skaala P–O isiklik areng vs organisatsioonilised hüved

• Idealistid

Niisugused organisatsioonid tegelevad rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse korraldamisega, kuna näevad vabatahtlikes olulist inimressurssi nende ülesannete täitmisel, ja pakuvad oma kliendirühmadele eriteenuseid. Nad pööravad tähelepanu rahulolule ja tegevuse tulemusele ning sellele, kuidas vabatahtlikud saaksid teenistuse rikastamisele ja arendamisele kaasa aidata. Nad ei näe rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse korraldamises mingit mõtet, kui organisatsioon sellest otsest kasu ei saa.

• Pragmatikud

Sellised organisatsioonid peavad vabatahtlike oma tähelepanu ja tegevuse keskpunktiks. Nad ei hooli mõjust kohalikule kogukonnale, kuna peavad seda puhtalt teoreetiliseks ülesandeks, ja otsustavad seega koondada oma jõupingutused vabatahtlikele, aidates neil saada uusi isiklikke kogemusi, laiendada oma silmapiiri ning selle protsessi käigus iseend paremini tundma õppida ja isiksusena areneda.

Organisatsioonid, mis on rõhu asetanud kodanikuaktiivsusele, kalduvad samuti nägema rahvusvahelist vabatahtlikku teenistust eeskätt seoses hüvedega, mida see organisatsioonile võib tuua. Ka need, kelle üks juhtpõhimõtteid on värbamiskõlblikkus, rõhutavad pigem rahvusvahelisest vabatahtlikust teenistusest saadavat isiklikku kasu. Need vastandlikud seisukohad paiknevad skaala erinevates otstes ning kõik nende kahe äärmuse vahele jäävad positsioonid on võimalikud. Praktikas peab iga organisatsioon leidma sobiva tasa-

kaalu ühiskonnale või organisatsioonile ja vabatahtlikule osaks saavate hüvede vahel. Ükski neist mõõdetest ei pea teisi täielikult välistama. Tegelikult on projekti võimaliku edu aluseks mõlema kombineerimine. Vabatahtliku rahulolu omandatud kogemuste ja oskuste üle ei ole täielik ilma tundeta, et ta on andnud tõhusa panuse projekti, mis on kasulik kohalikele kogukonnale.

1.5 Mõni näide töövaldkondadest

Mine inimeste juurde, ela koos nendega, armasta neid, õpi nendelt. Alusta sellest, mida nad teavad, ehita sellest, mida neil on, ja tööta parimate juhtidega. Tee kõike nii, et töö valmides saaksid inimesed öelda: „Me tegime seda ise.“ (Lao Tzu, 700 eKr)

Rahvusvahelise vabatahtliku teenistuse töövaldkonnad võivad olla väga mitmekesised. Käesolevas peatükis püüamegi anda ülevaate erinevatest tegevusaladest. Paljude projektide liigitamine on keerukas, kuna nad kuuluvad ühtaegu mitmesse valdkonda.

Siiski on kõigil vabatahtliku teenistuse projektidel teatud ühisjooned: erinevate kultuuritaustadega inimeste vahetumine ja kohtumine, koos elamine ning argikohustuste jagamine. Eesmärgiks pole mitte õpetada neid inimesi, kellega koos töötatakse, vaid arendada ühiselt oskusi, vahetada kogemusi, koos elada ja areneda. Isegi ilma eriteadmisteta teatud valdkonnas suudavad kõik koos kogunud projektijuhi abiga hämmastavaid tulemusi saavutada. Vabatahtlike tegevus täiendab sageli professionaalide igapäevatööd, ilma nende kohustusi ära võtmata.

Sotsiaalprojektid

Sotsiaalprojektides töötavad vabatahtlikud raskustes olevate inimestega. Projekti sihtühmeks võivad olla pagulased, vähemused, lapsed, vanurid või erivajadustega noored. Vabatahtlikud võivad näiteks korraldada vaestes linnaosades elavatele lastele mänguprogramme, juhtida vanurite loovtegevust jne. Tihtipeale kasutatakse niisuguste sihtühmade puhul tegevuse arendamise vahendina kunsti. Teised projektid keskenduvad konkreetsemale valdkonnale (näiteks keskkond, kultuuripärand jm), kuid hõlmavad eri-

Pisut inspiratsiooni projektist Raval Pluricultural

SCI-Catalunya projekti Raval Pluricultural eesmärk on võimaldada Barcelona vaese immigrantide linnaosa, Ravali erinevatel kogukondadel koos elada. Igal aastal töötavad rahvusvahelised vabatahtlikud töölaagris koos immigrandiperedest pärit noorukitega, kes veedavad oma vaba aja selleks mõeldud keskustes (*Casalia*). Rahvusvaheline keskkond hõlbustab protsessi, mis tõstab noorukite teadlikkust omaenese identiteedist. Ühtlasi õpetatakse neid austama teiste erinevusi ja mitmekultuurilisuse rikkust. Suvel korraldatavate töölaagrite vahepeal leiavad kohalike vabatahtlike abil aset mitmed seda tööd täiendavad tegevused, sh näiteks noorukite immigratsiooniteemaliste joonistuste näitus, mis oli väljas mitmel pool Barcelonas. Näituse eesmärk oli äratada huvi nende vanemates ja kaasata nad järk-järgult kooselu edendamise protsessi arutelude ning teiste vanemate ja kohalike elanikega kohtumiste kaudu. Niisugused tegevused aitasid luua ka uusi sidemeid mitmete kohalike institutsioonidega. Institutsioonide ja vabaühenduste partnerlust vaadeldakse kui konfliktide lahendamise võimalust niisugustes linnaosades, kus klassikaline politseikontrolli meetod ei ole enam asjakohane.

Kontakt: SCI Catalunya
sci@pangea.org
<http://www.pangea.org/sci>

vajadustega osalejaid (vt ptk 6.1 „Vabatahtlik teenistus erivajadustega noortele“).

Keskkonnaprojektid

Paljud organisatsioonid tegelevad looduskeskkonna kaitsmisega, luues biotoope, istutades puid, puhastades jõgesid ja merd või rajades kaitsealusesse keskkonda õpperadasi. Keskkonnaprojektid võivad olla suunatud ka jäätmete tekkimise vähendamisele ja loovale taaskasutusele. Projektid tõstavad nii osalejate, kohaliku elanikkonna kui ka kaitseala külastajate teadlikkust neid ümbritseva looduse rikkusest ning vajadusest seda kaitsta.

Pisut inspiratsiooni Legambientest

Itaalia organisatsioon Legambiente, mis organiseerib peamiselt keskkonnaga seotud vabatahtlikku tööd, korraldab igal aastal keskkonnateadlikkuse parandamise päeva. Näiteks 2001. aastal puhastas 400 000 Itaalia vabatahtlikku valitud randu, võideldes ühiselt Vahemere ja selle ümbruse jätkuva saastumise vastu ning edendades keskkonnateadlikkust. 150 paigas oli veeluse puhastamise aktsioonidesse kaasatud ka umbes 3000 vabatahtlikku tuukrit. Kohalikud Euroopa Vabatahtliku Teenistuse liikmed osalesid ettevõtmises oma töö raames. Aastate jooksul on paljud kohalikud omavalitsused organisatsiooni näitest innustunult selle päevaga seotud kohustused enda peale võtnud.

Kontakt:
legambiente.vol@tiscalinet.it
www.legambiente.com

Haridusprojektid ja kutseõpe

Kõik projektid on olemuselt teataval määral harivad. Haridusprojektid on mõeldud mõne oskuse levitamiseks või teadlikkuse tõstmiseks konkreetsetes küsimustes (nt tervis, rassism) kindlas toetuse saajate rühmas. Haridusprojektidel on oluline roll eeskätt arenguriikides. Sageli töötavad rahvusvahelised vabatahtlikud neis projektides koos kohalikega, kes tunnevad kohalike vajadusi, näiteks koos kohalike põhihariduse õpetajatega kirja- või arvutusoskust edendavate programmide juures. Vabatahtlikud rajavad raamatukogusid või koostavad õppematerjale. Kuigi mõni neist programmist vajab pisut konkreetsema suunitlusega vabatahtlikke, on ka kollegiaalse lähenemisega, toetuse saajatega võrdsel tasemel, nn noortelt noortele haridusprogramme (näiteks keraamikaõpikojad, põllumajandusoskuste levitamine jne). Niisuguste projektide tulemist võib saada lisisissetuleku allikas.

Pisut inspiratsiooni projektist ABC Carlitosega

Selle Hondurase kogukonnapõhise haridusprojekti siht on ludoteekide (mängukogude) loomine, kuna puudub alternatiivne õpetamis- ja õppemeetod. Keskused luuakse Euroopa vabatahtlike abiga, kes osalevad ka keskustele raha kogumise üritustel. Mõned ludoteegid asuvad koolides, teised on seotud kohalike omavalitsustega. Keskuste tegevus ja edu sõltub suuresti vabatahtlike pühendumisest ja püüdlustest.

Kontakt:
ICYE: icye@icye.org www.icye.org

Erakorraline tegevus, ennetus- ja taastamistööd

Mõni organisatsioon on spetsialiseerunud sekkumisele pärast inimeste ja looduse tekitatud katastroofe. Nad töötavad tavaliselt kohalike ootel vabatahtlikega, kes teavad, mida ette võtta, ja on sageli saanud vajaliku väljaõppe. Lühiajaliselt projektis osalevad rahvusvahelised vabatahtlikud saavad anda oma panuse katastroofide vältimisega seonduvas tegevuses või vahetult pärast päästeeksperte, kui piirkond on suhteliselt ohutu ja vajadus abikäte järele suur. Niisuguste projektide hulka kuuluvad näiteks metsatulekahjude järelevalve kuival aastaajal, avalike hoonete taastamine pärast konfliktiolukorda, teavituskampaaniad looduskatastroofide ohupiirkondades ning abistamine ohvrite toidu, hügieeni ja psühholoogiliste põhivajaduste rahuldamisel.

Pisut inspiratsiooni Concordiast

Tormijärgne taastamistöö. Pärast 1999. aasta laastavat tormi on Prantsuse organisatsioon Concordia korraldanud mitmeid projekte ja töölaagreid rahvusparkide puhastamiseks ja riigi infrastruktuuri taastamiseks. Pärast ohtliku olukorra kontrolli alla saamist töötasid vabatahtlikud rahvuspargitöötajate juhtimisel.

Kontakt:
concordia@wanadoo.fr
www.concordia-association.org

Maaelu areng ja renoveerimine

Paljud maapiirkonnad, eriti vähem arenenud riikides, kannatavad infrastruktuuride vähesuse all. Vabatahtlikud aitavad olukorda leevendada: nad ehitavad lihtsaid käimlaid haiguste leviku vältimiseks ja kaevavad puhta joogivee saamiseks kaeve või rajavad koole. Maapiirkondade projektidega kaasneb sageli mingit laadi teavitustöö. Tööstusriikides on levinud ka renoveerimisprojektid. Niisugused projektid tegelevad enamasti lagunenu üldkasutatavate hoonete taastamisega. Rahvusvaheliste vabatahtlike rühmad teevad koos kooliõpilastega koolides seinamaalinguid, parandavad lõhutud mööblit või rajavad spordiväljakuid.

Pisut inspiratsiooni UNA Exchange'ilt

Alates 1995. aastast on UNA Exchange korraldanud üle saja töölaagri Carmarthenshire'is, majandusraskustes ja rahvastiku vähenemise all kannatavas maapiirkonnas Walesis, Suurbritannias. Nende projektide abil on loodud turistidele iidsete jalgradade (mida on kasutatud tööleminekuks, palverännakuteks, loomade ajamiseks) võrgustik koos teabetahtlitega, mis annavad ülevaate piirkonna ajaloolisest arengust. Sellel on mitmeti kasulik mõju: üldsuse juurdepääsu parandamine, turismi ja kohaliku majandustegevuse arendamine, teadlikkuse tõstmine kohaliku pärandi kohta ning nii inimese rajatud kui ka loodusliku keskkonna konserveerimine.

Kontakt:
unaexchange@btinterne.com
www.unaexchange.org

Rahu ja lepitustöö

Rahvusvahelise ja kultuuridevahelise vabatahtliku teenistuse projektid on suunatud dialoogi edendamisele ja konfliktide lahendamisele. Rahu ja lepituse saavutamisele keskendunud projektid kombineerivad sageli õppe- ja tööprojekte. Need toovad erineva taustaga inimesed kokku arutama inimõiguste ja rahukultuuri teemadel või lihtsalt jagama kogemusi oma erinevast igapäevaelust. Tööprojektina võivad nad ühiselt midagi ümber ehitada või renoveerida, tõestades koostöösutlikkust. Lihtsalt ajaolu, et mõnda aega elatakse koos ja jagatakse lihtsaid majapidamistoid, võib oluliselt suurendada projektis osalejate mõistmisvõimet.

Pisut inspiratsiooni Mostari kultuuridevahelisest festivalist MIFOC

Selle projekti viis ellu võrgustik, mis koosnes kahest Prantsuse ja üheksast kohalikust organisatsioonist. Projekt sai alguse kultuuridevahelise festivali korraldamisest ning toetub lisaks sellele ka Euroopa noortevahetustele ja kohalikule sotsiaaltegevusele kodanikuühiskonna rajamiseks. Prantsuse organisatsioonid korraldavad Prantsusmaa vabatahtlikele ka mitmeid teadlikkuse tõstmise üritusi, et teavitada üldsust selle piirkonna olukorrast.

Kontakt:
mostarinterculturalfestival@yahoo.com
www.kolaps.com

Kultuuripärandi säilitamine

Nii nagu hädaolukordadega seotud projektide puhulgi, nii töötavad ka kultuuriväärtuste säilitamise projektides vabatahtlikud sageli külg külje kõrval erialaasjatundjatega. Eriostusteta vabatahtlike kaasamine niisugustesse projektidesse soodustab lihtsate alalhoiutehnikate arendamist. Need projektid tõstavad nii osalejate kui ka kohalike elanike teadlikkust neid ümbritseva pärandvara väärtusest ja tähtsusest. Kultuuripärandi tähistab nii materiaalsel (ajalooliste hoonete renoveerimine, arheoloogilised projektid jne) kui ka mittemateriaalsel (traditsiooniliste teadmiste ja käsitööskuste edasiandmine) pärandit.

Pisut inspiratsiooni organisatsioonilt Union Rempart

Prantsuse organisatsioon Union Rempart taastab igal aastal maailma erinevaist paigust pärit vabatahtlike abil ajaloomälestusmärke. Kultuuri- ja pedagoogilisele tegevusele koha loomiseks taastati Sémignani loss, kus hoitakse alal selle regiooni kunsti ja traditsioone, et neid iidseid teadmisi noortele edasi anda. Vabatahtlikud puhastasid ümbrust ja osalesid lossi vundamendi restaureerimisel.

Kontakt:
contact@rempart.com www.rempart.com